

Rantalaidun-hanke
Koulutus 3.3.2022

Yleiskatsaus rantalaidunten hoitoon mukaan lukien perinnebiotooppien tila ja arvot

Maiseman ja luonnonhoidon asiantuntija Kalle Hellström,
Oulun Maa- ja kotitalousnaiset/ProAgria Oulu

Terveystieteiden tutkimuskeskus
terveys ja hyvinvoinnin laitos

HELSINGIN YLIOPISTO

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Maiseman- ja luonnonhoidon asiantuntija, Kalle Hellström Oulun maa- ja kotitalousnaiset/ ProAgria Oulu

- [MKN Maisemapalvelut](#)
- luonnon monimuotoisuus ja perinnemaisemat
- maatalouden ympäristösopimussuunnittelu
- [Pohjoisen maisemahelmet -hanke](#)
- [Neuvo-palvelut](#): Ympäristö

Rantaniittyjen ja -laitumien arvot

Pohjois-Pohjanmaalla merenrantaniityt ja laitumet ovat ylivoimaisesti tärkein perinnebiotooppityyppi.

Perämeren rantaniittyjen hoito on ollut luonnonhoidon menestystarina: niiden hoitoala kasvanut 1990-luvun alun 200 hehtaarista nykyiseen noin 4000 hehtaariin

Suomen merenrantaniityistä yli 60% sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla. Ydinosat ovat Limingan lakeuden ja Hailuodon valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.

Niillä on tärkeä kansainvälinen merkitys osana suojelualueverkostoa. Iso osa kuuluu Natura-suojelualueverkostoon. Monet alueet ovat kansainvälisesti tärkeitä lintujen pesimä- ja levähdysalueita. Rantalaitumia hoitavat noin 50 kotieläintilaa tekevät arvokasta luonnonhoitotyötä.

Hailuoto, Vähä Härkäsäikkä

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

PRO
Agria

Rantaniittyjen syntyyn vaikuttavat tekijät

- Kehittyvät alaville merenrannoille, joilla maa-aines yleensä hienorakeista hietaa, hiesua tai savea
- Merenrantaniittyjen kasvipeite on yhtenäinen eikä aukkoinen kuten hiekka-, sora-, kivikko- ja lohkareikkorannoilla
- Rantavoimat (aallot, jäät) pitävät rantaniittyjä avoimina luonnontilaisilla rannoilla
- Maankohoaminen muuttaa rantaniittyjä koko ajan, erityisesti Perämerellä, jossa maa kohoaa vuodessa 8-9 mm
- Luonnontilaisilla rannoilla on menossa koko ajan kasvillisuuden sukkessio eli kehityssarja matalien rantaniittyjen, pensaikkovaiheen ja lehtimetsän kautta havumetsäksi. Rantojen niitto ja laidunnus ovat laajentaneet rantaniittyjen yläosien vyöhykkeitä luontaista tilaa laajemmiksi

Pyhäjoki, Tuhkasennokka

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

PRO
Agria

Merenrannan kasvillisuusvyöhykkeet

- Rantaviivan luikka- ja kaislavyöhyke

- Suursaimmerenrantaniitty
- Matalakasvuinen vihvilä-, heinä- ja saimmerenrantaniitty

- Korkeakasvuinen merenrantaniitty
- Rantapensaikko

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

PRO
Agria

Hailuoto, Rekonnokka

Rantaniittyjen muutokset ja uhanalaisuus

- Merenrantaniittyjä arvioidaan olleen Suomessa 1800-luvun lopulla jopa 690 000 hehtaaria.
- Perinteinen käytötapa Perämerellä parhailla rantaniityillä oli keskikesän niitto. Osaa jälkilaidunnettiin. Kivikkoisemmat rannat olivat karjan laitumina.
- Muualla rannikolla merenrantaniittyjä sekä niitettiin että laidunnettiin etenkin saarissa.
- Järviruoko oli arvokas rehukasvi ja sitä säästettiin muun muassa myöhäistämällä niittoa.

- Perinteinen niitto ja laidunnus loppuivat suurimmalla osalla rannoista 1940- ja 1950-luvuilla. Osa vanhoista rantaniittyistä raivattiin pelloiksi ja osa kasvoi umpeen. Merenrantaniittyjä arvioitiin olleen 1960-luvulla 57 000 ha.
- Sen jälkeen niiden määrä on vähentynyt 90%. Kokonaan tai osin avoimena säilyneitä merenrantaniittyjä arvioidaan olevan nyt 6200 ha. Näistä noin 2000 ha on jo ruovikoituneita.
- 1990-luvun perinnebiotooppi-inventoinneissa arvokkaita merenrantaniittyjä löytyi 1894 ha eli 10% kaikkien perinnebiotooppien alasta (kaikkia hoidon ulkopuolella olevia kohteita ei tuolloin inventoitu).
- Kunnostettavissa olevia rantaniittyjä arvioidaan olevan nykyisin 12 000 hehtaaria.

Siikajoen suisto

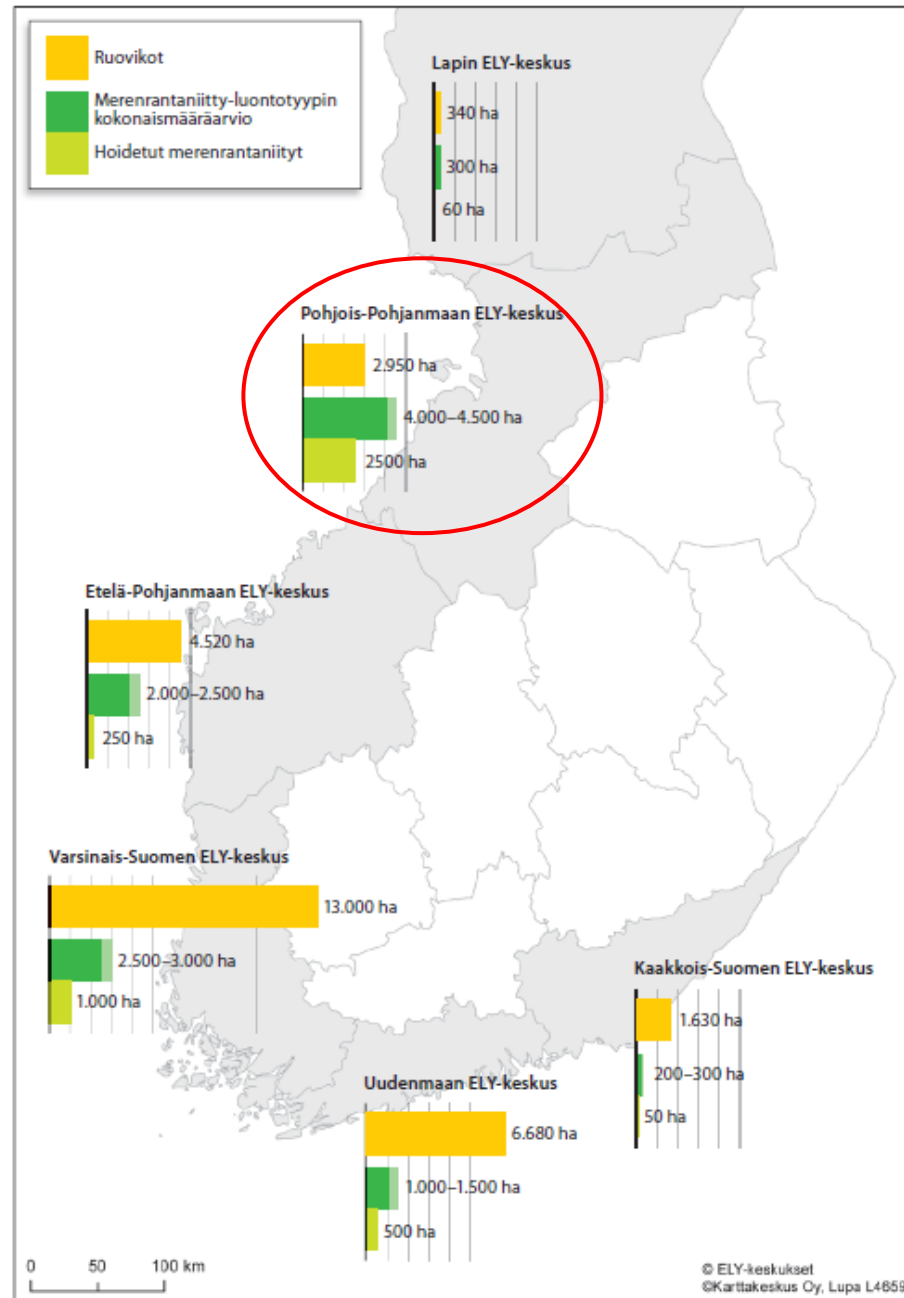
Simo, Kirkonranta

- Rantaniittyjen hoitokokeiluja tehtiin jo 1980-luvulla. Esimerkiksi Hailuodossa metsästysseura alkoi niittää rantoja tuolloin.
- Tärkeä sysäys hoidolle oli Suomen EU-jäsenyyden myötä tulleet hoitotuet viljelijöille 1995 alkaen.
- Tärkeitä olivat myös hoitoa edistäneet hankkeet mm. Liminganlahti LIFE-hanke, sekä yhteistyö viljelijöiden, viranomaisten ja neuvontajärjestöjen välillä.

Siikajoki, Turpeenperä

- Merenrantaniittyjen keskikoko on 10 ha ja kohteita on noin 650. Niiden kokonaispinta-alasta yli puolet sijaitsee Perämeren rannikolla, missä niittyvyöhykkeet ovat leveimmillään ja missä on vielä laajoja laidunnettuja rantaniittyjä.
- Rantaniittyjä ovat hävittäneet umpeenkasvun lisäksi rantarakentamiseen liittyvä kaivaminen ja pergertäminen sekä itse rantarakentaminen (satamat, teollisuus, asutus). Lisäksi Itämeren rehevöityminen on kiihdyttänyt umpeenkasvua. Uusi uhkatekijä on ilmastonmuutos.
- Merenrantaniittyjen määrän romahtamien vuoksi ne on arvioitu vuoden 2018 luontotyyppien uhanalaisarviossa **äärimmäisen uhanalaiseksi luontotyyppiksi, CR** = critically endangered.

Suomen hoidetuista merenrantaniityistä 57% sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla

Lähde: Opas rantojen monikäyttösuunnitteluun 2013